

*Norge skal overta
overvåkning av
Islands luftrom.
Bruker vi nå Luft-
forsvaret for å holde
Island utenfor EU?*

NORGE OVERTAR

NILS NAASTAD,
FØRSTE-
AMANUENSIS

Ikke mange dagene etter at Norge i april 1940 ble angrepet av Tyskland, vedtok den britiske regjeringen å sette styrker i land på Island. Tyske styrker i kontroll over både norsk og islandsk territorium ville gjøre videre krigføring fra Storbritannia, så vel som videre forsyninger vestfra inn til Storbritannia, vanskelig. Island var et usenkbart hangarskip hvorfra den nordlige konvoiruten til USA i hvert fall delvis lot seg

forsvare. Som kjent opererte norske styrker fra Island som ubåtjegerere under store deler av krigen.

Etter krigen har det i all hovedsak vært amerikanske styrker som har stått på Island. I tillegg til at øya fremdeles var like viktig som støttepunkt for å få forsyninger fra USA til Europa i en krisesituasjon, utgjorde også Island en god plattform for å holde øye med sovjetisk ubåtaktivitet.

Men nå er denne perioden som kjent over. USA har trukket sine styrker ut fra Island, til tross for islandingenes protester.

Luftforsvaret til Island

Norge inngår nå en militær samarbeidsavtale med Island. Så kan man spørre om hvilken hensikt Norge har med å påta seg ansvaret for å drive en viss overvåkning av islandsk luftrom? Saken er at fra

1940 og frem til 1990-tallet var Islands territorium viktig. Dette er det nå slutt på.

For Norge derimot er islandingene som handlende subjekter viktige, ikke territoriet. Når islandingene nå har mistet sin store alliertes nærvær, er det rimelig å anta at de vil søke nye forbindelser. Den nærmeste store makten å henvende seg til, er naturligvis EU. Det er all grunn til å anta at en islandsk søknad om medlemskap vil være velkommen. Island vil tilføre EU store havområder og svære fiskeressurser. Et Island som av trygghetspolitiske årsaker går inn i EU, vil bidra til å isolere Norge i nord og åpenbart vanskeliggjøre den norske ressursforvaltningen.

Ut i fra en slik betraktning er det et strategisk klokt valg å utvikle evne og vilje til å operere norske flystyrker fra Island. Satt på spissen

I fjor høst firte amerikanerne flagget og forlot Keflavik-base. Hvis Island av trygghetspolitiske årsaker hadde henvendt seg til EU, ville det ha bidratt til å isolere Norge i nord og vanskeliggjort norsk ressursforvaltningen.

(Foto Scanpix)

esser. At de søker allianser bak vår rygg, er imidlertid ikke noe sympatisk trekk.

Folkerettslig står jo ikke det norske forvaltningsregimet i Svalbardsonen sterkt. Vårt sterkeste kort er vår evne til å håndheve en praksis som beskytter ressursene i området. Kystvaktens filming av den spanske tråleren Monte Meixueiro mens mannskapet spylte store fiskemengder over bord, har eksempelvis vært helt ødeleggende for spanske myndigheters troverdighet. Spanjolene fremstår som forsvarere av fiskepirater. Noen må beskytte ressursene mot piratene. Norge har både vilje og evne. Spanjolene har tilsynelatende ingen av delene. Derfor gjør

ETTER USA

kan man si at vi nå bruker deler av Luftforsvaret for å holde Island utenfor EU. Her er det virkelig snakk om å bruke norske forsvarsstyrker for den politiske effekt de vil ha i vårt nærområde. Vi bør også kunne ha forventninger om at Norge, som nå for første gang på flere hundre år har fått en klientstat, kan høste direkte konsekvenser av denne investeringen. De norske og islandske fiskeressursene er større enn hva et samlet EU forvalter, noe som vil gi de små nordlige landene en utmerket forhandlingsposisjon, om de klarer å stå samlet. Man må anta at det at Norge nå tar militært ansvar, også vil gjøre det lettere for Norge og Island å opptre samlet i ressurssspørsmål.

Britene og Svalbard

Denne utviklingen blir ikke min-

Norges Forsvar 5/2007

dre interessant når det nå er blitt kjent at britene har arrangert en Svalbardkonferanse hvor Norge ikke var invitert, men hvor derimot Spania og Russland var tilstede. Utelatelsen av Norge var ikke en britisk forglemmelse, det er naturlig å anta at hensikten med konferansen var å diskutere hvordan man skal stille seg til den norske forvaltningen av Svalbardsonen. Norge var ikke invitert fordi Norge var problemet som skulle behandles. Konferansen er uttrykk for en realpolitisk britisk mistillit til Norge. "Perfidious Albion" er ikke noe nytt uttrykk, men betyr neppe noe annet enn at britene først og fremst ivaretar egne inter-

Norge fikk Svalbard fordi ingen stormakter ville at andre stormakter skulle få kontroll. (Foto: FMS)

Norge det. Av slik praksis vokser retten frem.

Det er for øvrig liten grunn til å tro at britene vil klare å få russerne med på laget i spørsmålet om Svalbard. Som erfarne sjakkspillere klarer russerne å tenke lenger frem enn bare ett trekk.

Derfor vil et naturlig russisk spørsmål være

hva som eventuelt kommer etter Norge.

Er det

bedre at Svalbardsonen forvaltes ut fra britiske og amerikanske interesser, enn ut fra norske? Da er vi jo tilbake til årsakene til at Norge i sin tid fikk Svalbard. Norge fikk Svalbard fordi ingen stormakter ville at andre stormakter skulle få kontroll over området. Slik sett fikk vi området ut i fra vår svakhet snarere enn vår styrke. Problemet for britene er altså at vi nå mener vi har styrke til å håndheve vår egen rettsforståelse i området. For

øvrig vet britene også ganske mye om islandsk sta styrke, to tapte torskkriger er ikke glemt.

Norge tvinges nordover

Vi er nå vitne til hvordan den politiske utviklingen så å si tvinger Norge nordover. Ikke fordi de øvrige NATO-land også gjør det,

“ At britene på Svalbard søker allianser bak vår rygg er ikke et sympatisk trekk

men fordi de ikke gjør det! Vårt tiltakende nordlige fokus er en dyd av realpolitisk nødvendighet.

Så spør det hvor lenge det går før dette nordlige fokus også får militær-geografiske konsekvenser. Eksempelet med Island viser at det alt er i ferd med å få det hva gjelder bruken av norske flystyrker. Samtidig er norsk ressursforvaltning i nord avhengig av militær troverdighet, store deler av vår legitimitet hviler på denne evnen.

Dette betyr at overvåkingen og tilstedeværelsen i nord må øke hva gjelder både fly- og marineenheter. Det norske hverdagsforsvaret, det forsvaret vi her hjemme bruker hver dag, består stort sett av luft- og marinestyrker. Samtidig er Hæren fremdeles den største forsvarsgrenen. Der later det til at

det overveidende fokus ligger på utenlandsoperasjoner, muligens som et uttrykk for en vedvarende eksistensiell

angst. Men saken er jo at basis for det militære nærvær på sjøen og i luften nødvendigvis ligger på land, derfor må det diskuteres om bakkestyrkene er til stede i tilstrekkelig antall. Vi må ikke profesjonalisere oss inn i militær irrelevans fordi antallet soldater blir for lite.

Stavanger en blunder

Den gangen NATO mistet interessen for nordområdene, kunne det jo virke som vår regjering kun-

ALL

Engine and propeller test-run – Istres, Southern France.

Utviklingen tyder på at det var en strategisk blunder å legge FOHK til Stavanger. (Foto: Kim Henning BJORHEIM/FMS)

ne tenke seg å flytte Norge sør-
over. Vårt militære hovedkvarter
havnet ved Stavanger som et ut-
trykk for dette. Utviklingen vi ser i
dag, tyder på at dette var en strate-
gisk blunder. Det er all grunn til å
tro at hva man ser avhenger av
hvor man sitter. Verden ser anner-

ledes ut fra Bodø enn fra Stavanger
og fra Oslo. Dette betyr at vi i
neste omgang også bør diskutere å
flytte sentrale staber så vel som
sivil-militære tenketanker og ana-
lyseenheter nordover. En slik mili-
tær vandring nordover vil sikre et
nordlig sikkerhetspolitisk fokus og

også være et uttrykk for en alle-
rede erklært politisk ambisjon. ●

*Nils E Naastad er førsteamanuensis
ved NTNU. Han var tidligere tilsatt
ved Luftkrigsskolen.*

Nils.Naastad@plu.ntnu.no

POWERED UP

Benefitting from over 40,000 shaft-
horsepower of installed thrust, the A400M
brings new standards of tactical and logistic
performance to the field of military airlift.

The A400M's new-generation turbo-prop
engines offer short take-off and landing
capability, rapid climb-rate, high cruise speed

and superior fuel efficiency together with
high reliability and low maintenance costs.

Developed by a consortium of four leading
European engine manufacturers, the EPI
TP400-D6 power plant, together with Ratier-
Figeac's 8-bladed carbon composite propeller,
incorporates the best in state-of-the-art civil

and military engine technology.

With engine development well-advanced, the
world's most modern military airlifter will
soon be all powered up.

A400M – THE LOADMASTER

